

Stand van zaken

beheer wilde zwijnen

voor de preventie van
Afrikaanse varkenspest



Opgesteld door

Provincies Noord Brabant, Gelderland, Limburg, Overijssel

Ministerie van LNV

20 februari 2020

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding.....	6
Beheer van populaties buiten de leefgebieden.....	8
Stand van zaken: overzicht van het beheer van wilde zwijnen	9
Noord Brabant.....	9
Limburg	10
Gelderland.....	14
Overijssel	17

Foto voorpagina: Veluwezoominbeeld.nl

20.02.2020

Redactie

A. Bouma
Ministerie van LNV
Den Haag

Samenvatting

Aanleiding

Afrikaanse varkenspest (AVP) is een zeer besmettelijke en vaak dodelijke virusinfectie bij gehouden varkens en wilde zwijnen. Op grond van Europese regelgeving is de ziekte bestrijdingsplichtig. De kans dat de ziekte wordt geïntroduceerd in een wilde zwijnenpopulatie is niet groot maar zeker niet nihil, en de gevolgen van een besmetting zijn groot, zeker voor de varkenshouderij maar ook voor andere belanghebbenden, ook als de infectie uitsluitend voorkomt bij wilde zwijnen. Om de kans op introductie te verkleinen zijn de afgelopen jaren diverse maatregelen genomen en acties in gang gezet. Wat betreft gehouden varkens zijn dit onder andere hygiënemaatregelen op bedrijven, transportmiddelen en materialen, scholing en voorlichting. Bij wilde zwijnen zijn dat beheer van populaties wilde zwijnen en informatievoorziening aan diverse doelgroepen in het kader van bewustwording van risico's.

Dilemma bij het beheer wilde zwijnen ten behoeve van preventie AVP

Wilde zwijnen vormen een risico voor infectie met AVP en reductie van aantallen wilde zwijnen verlaagt de kans op besmetting in Nederland. Anderzijds is het wild zwijn een beschermd diersoort en zijn de provincies, als verantwoordelijk bestuurslaag, gehouden om de soort te beschermen. Verschillende betrokken organisaties of belanghebbenden, zoals varkenshouders of natuurorganisaties, particulieren en professionals, kijken elk vanuit hun eigen perspectief en belang naar dit dilemma. Onderkenning van elkaars standpunten is daarbij van belang. Dit dilemma wordt door veel betrokkenen onderkend.

Om de kans op introductie van AVP bij wilde zwijnen te verkleinen hebben LNV en de vier provincies (NB, GLD, LI, OV) in oktober 2018 bestuurlijk afgesproken het aantal wilde zwijnen buiten de drie in Limburg en Gelderland aangewezen leefgebieden actief te reduceren om de kans op introductie van het virus in de wilde zwijnenpopulaties te verkleinen. LNV en de provincies hebben géén afspraken gemaakt over aantallen, ook niet wat betreft afschot of populatieomvang.

Beheer van wilde zwijnen in de provincies

Er zijn verschillen in beleid en aanpak tussen de provincies en zij streven niet naar uniform beleid. In het faunabeheerplan staat hoe het faunabeheer per provincie wordt uitgevoerd.

LNV heeft een aantal extra mogelijkheden bovenop het bestaande instrumentarium gecreëerd om de efficiëntie van het beheer te vergroten¹. Het betreft zowel het tijdelijk toestaan van de zogenaamde bewegingsjachtmethode (dd. 20.10.2018) als het gebruik van de geluiddemper. Provincies hebben ook diverse acties in gang gezet om dit toe te kunnen passen; enkele middelen zijn pas zeer recent of nog niet ter beschikking gekomen. Sommige acties zijn regulier beleid, andere zijn nieuw.

Acties en maatregelen van de provincies sinds september 2018

De provincies hebben veel stappen gezet en concrete maatregelen genomen om het beheer van zwijnen te intensiveren. Een belangrijk effect van alle acties is dat de boodschap dat reductie belangrijk is bij betrokken partijen is aangekomen. Er is bij beleidsmakers van de provincies, bij jagers en bij boeren meer aandacht gekomen voor de risico's van AVP en noodzaak tot beheer van zwijnenpopulaties. Het besef van urgentie is er in alle vier provincies. Voorbeelden van acties en maatregelen zijn:

- Opstellen van een faunabeheerplan in afstemming met vertegenwoordigers van diverse organisaties zoals natuurbescherming, terreinbeherende organisaties en dierhouderij.
- De bewustwording is vergroot: er is meer aandacht voor onnatuurlijke sterfte bij wilde zwijnen en bij beleidsmakers is er meer gevoel voor urgentie wat betreft de dreiging van AVP ontstaan.
- Er zijn 'schadetafels' met lokaal betrokken partijen: zij bespreken de situatie en stemmen acties af.
- Gebruik van nachtzichtapparatuur, vangkooien en afwijkende munitie zijn mogelijk gemaakt.

¹ Kamerbrief 12 oktober 2018

- Beschikbaar stellen van financiële middelen/apparatuur om uitvoeringsmaatregelen te stimuleren (o.a. bijdrage in aanschaf van nachtzichtapparatuur, wildcamera's rasters, hoogzit/schietbok, vangkooi, aanleg voerplekken e.d.).
- Verruiming van het gebruik van lokvoer.
- Ontheffingen voor afschot wilde zwijnen zijn 24/7 inzetbaar.
- Ondersteuningsteam wildbeheereenheden en zwartwild-coördinatoren.
- Mogelijkheid tot opdrachtverlening: de provincie kan bij uiterste noodzaak jagers naar een terrein sturen voor intensivering van het faunabeheer.
- Coördinatie en ondersteuning door Fauna Beheer Eenheid (FBE): voorlichting en communicatie naar de wildbeheereenheden, het vergroten van de kennis en faciliteren van ontheffingen.

Het onderhavige document van de provincies en LNV is bedoeld om de al gepleegde inzet van de provincies wat betreft het beheer van wilde zwijnen te beschrijven en de stand van zaken van het beheer inzichtelijk te maken en te duiden.

Stand van zaken van het beheer

Per provincie wordt in dit rapport inzicht gegeven in de acties in relatie tot het beheer en de ervaring met de optimalisatie daarvan. Ook wordt ingegaan op de geschatte omvang van de populatie en het afschot van wilde zwijnen in de periode 2018-2019. Omdat het aantal wilde zwijnen in het veld niet goed te bepalen is, kan de populatieomvang slechts geschat worden.

In Noord Brabant is in 2019 19% meer afschot gerealiseerd. In totaal zijn 837 zwijnen geschoten. In Limburg is er een toename gezien in afschot van 4% (van 1095 in 2018 tot 1142 in 2019). Gelderland hanteert in principe een nulstandsbeleid en worden zwijnen buiten het leefgebied afgeschoten. In het totaal zijn er in Gelderland vanaf 1 april 2018 tot en met 31 maart 2019 186 wilde zwijnen in de specifieke aandachtsgebieden geschoten. In de periode 1 april 2019 tot 10 februari 2020 zijn er in hetzelfde gebied 258 wilde zwijnen geschoten. In overige randzones werden nog eens respectievelijk 212 en 216 dieren geschoten. Overijssel wijkt af van de andere drie provincies. De zwijnen houden zich voornamelijk op in hoogveengebieden in het oosten van de provincie. Afgaande van schadecijfers en afschot lijkt deze populatie de laatste jaren vrij stabiel. Tussen oktober 2018 en november 2019 zijn 58 zwijnen geschoten.

De cijfers geven geen inzicht in de actuele omvang van de populaties, maar helpen wel om trends te kunnen vaststellen. Op basis van de afschotcijfers van 2018-2019 kunnen nog geen conclusies worden getrokken over de effectiviteit van de extra inzet en beheermiddelen en de totale omvang van de populatie. Daarvoor zijn meer gegevens over meerdere jaren nodig om te kunnen kijken hoe de trend in populatie zich ontwikkelt. Cijfers over schade en aanrijdingen kunnen mogelijk ook aanwijzingen geven over de trend. In 2019 is de afspraak gemaakt de nieuwe beheermethoden in 2020 te evalueren.

Toelichting bij de stand van zaken: duiding

De afspraak tussen LNV en de provincies luidt dat de provincies het aantal zwijnen actief zal reduceren. De vraag of het aantal wilde zwijnen is gereduceerd ten opzichte van de situatie voor oktober 2018 kan op dit moment om verschillende redenen niet worden beantwoord.

Er is geen goede methode om het aantal wilde zwijnen in een gebied vast te stellen. Cijfers van afschot zijn bekend, maar deze zeggen niet één op één iets over mogelijke reductie of over populatieomvang. Datzelfde geldt ook voor cijfers over verkeersslachtoffers of over schade of over observaties in het veld. Deze indicatoren zijn niet één op één gerelateerd aan aantallen zwijnen. De efficiëntie en het effect van het beheer hangen onder andere af van de dichtheid zwijnen, of het nieuwe of oude gebieden betreft waar wilde zwijnen worden aangetroffen en de ervaring van de jagers. Dit kan alleen kwalitatief worden aangegeven en is niet te kwantificeren. De cijfers kunnen mogelijk wel een trend weergeven, maar de periode waarover nu wordt gesproken (oktober 2018-februari 2020) is te kort, omdat veel middelen pas onlangs beschikbaar zijn gekomen en nog onvoldoende cijfers zijn verkregen.

Daarnaast hebben de provincies samen met de faunabeheereenheden/wildbeheereenheden/jagers de afgelopen tijd nodig gehad bekend te raken met de nieuwe middelen en methoden en hoe ze deze op een veilige manier kunnen inzetten. Er is er tijd nodig om ervaring op te doen met de nieuwe middelen/methoden.

Met de cijfers en de ervaringen vanuit het veld van de afgelopen jaren wordt in het voorjaar van 2020 de efficiëntie van de methoden geëvalueerd. Met de gegevens kan echter nog geen trend worden vastgesteld. Daarvoor is het nodig om over langere tijd gegevens te verzamelen. Tevens wordt in opdracht van LNV en de provincies begin 2020 een onderzoeksproject gestart om een betere meetmethode te ontwikkelen om aantallen wilde zwijnen te bepalen. De looptijd van dit onderzoeksproject is twee jaar en start in februari 2020.

Monitoren van het proces en nakomen van de afspraak tot reductie

Zoals aangegeven zijn er afspraken over actieve reductie van wilde zwijnen, maar zijn er geen afspraken over aantallen wilde zwijnen buiten de leefgebieden. Tevens is er geen goede methode beschikbaar om de populatieomvang vast te stellen. Om te bezien of de afspraken worden nagekomen is sturing op acties en afschot mogelijk, maar niet op populatieomvang. De provincies hebben veel maatregelen genomen en zetten diverse middelen in om invulling te geven aan de afspraak het aantal zwijnen buiten de aangewezen leefgebieden te verkleinen. Of dit tot werkelijke daling van het aantal zwijnen leidt kan pas over een aantal jaren worden gezegd, als een trend in de cijfers kan worden weergegeven. De aanvullende beheermethoden zullen begin 2020 worden geëvalueerd. Tevens zal dan een onderzoek starten om op basis van DNA-technieken een betere schatting te kunnen maken van het 'werkelijk' aantal zwijnen.

Relatie met de taskforce en roadmap preventie AVP

Sinds september 2018 vindt regulier overleg plaats tussen provincies en LNV in de daartoe ingestelde 'werkgroep AVP' over de acties, afspraken en periodieke afschotcijfers in het kader van preventie van AVP. De acties tot nu toe geven een goed beeld van alle inspanningen van de provincies die tot doel hebben om reductie van het aantal zwijnen te bewerkstelligen. Gegevens over meerdere jaren kunnen daar in een latere fase meer inzicht in geven.

In juni 2019 is naast het overleg met de provincies de taskforce opgericht, waaraan naast de provincies en LNV ook de varkenssector en enkele terreinbeherende organisaties deelnemen. De taskforce preventie AVP doet verdere aanbevelingen om de kans op introductie verder te verkleinen, zowel in de varkenshouderij als in de wilde zwijnenpopulaties. Het dilemma – de wens van 'nulstand' bij varkenshouders versus de wens van zwijnen in de natuur – komt daarbij geregeld aan de orde. In de roadmap preventie AVP staan acties en aanbevelingen vanuit de taskforce, onderschreven door alle deelnemers.

Aanvullende acties die voortvloeien uit de roadmap zullen in de activiteiten worden meegenomen en opgevolgd. De komende jaren zullen in deze werkgroep AVP door LNV en de provincies de voortgang en het proces worden gevolgd en zullen trends in populatiegrootte zo goed mogelijk worden vastgesteld.

Inleiding

Afrikaanse varkenspest is een zeer besmettelijke virusinfectie bij varkens (gehouden varkens en wilde zwijnen) die ernstige ziekteverschijnselen kan veroorzaken en vaak leidt tot de dood van het dier. De ziekte is sinds de introductie er van in enkele oostelijke lidstaten van de Europese Unie in 2014 verspreid naar negen lidstaten. De ziekte komt daar vooral voor bij kleinschalige varkenshouderijen en in wilde zwijnenpopulaties.

Bronnen van besmetting van varkenshouderijen en wilde zwijnen

Het virus wordt vaak verspreid door menselijk handelen, zeker over grote afstand. Verspreiding door migratie van besmette wilde zwijnen wordt niet gezien als groot risico, omdat dit niet gebeurt over grote afstand.

Risicovolle handelingen (en daarmee een bron van infectie of infectieroute) zijn onder andere het gebruik van niet gereinigde en ontsmette materialen, kleding, schoeisel en wagens, het meenemen van materiaal dat mogelijk virus bevat (mest, stro), het voeren van varkens met keukenafval (swill; met resten varkensvlees) of het achterlaten van vleesproducten afkomstig van besmette varkens of zwijnen in het milieu/de natuur waardoor zwijnen besmet kunnen raken.

De kans dat wilde zwijnen in Nederland de komende jaren besmet worden door migratie van besmette wilde zwijnen uit besmette lidstaten is klein (o.a. advies deskundigengroep dierziekten september 2018). Als een wild zwijn in Nederland nu wordt besmet, dan is dat een gevolg van menselijk handelen: een persoon heeft met een voertuig gereden in het terrein, heeft materiaal gebruikt dat in aanraking is geweest met virus en dat onvoldoende gereinigd en ontsmet of heeft een varkensvleesproduct of restmateriaal dat afkomstig was van een besmet varken of wild zwijn uit het buitenland in het terrein achtergelaten. De kans daarop is niet groot, maar niet nul.

Een besmetting in een houderij zal ook het gevolg zijn van een gat in de biosecurity maatregelen; de bron en routes van een infectie zijn hetzelfde als bij wilde zwijnen.



(Bron WUR)

Gevolgen van een besmetting

Uitbraak bij gehouden varkens

Het is evident dat een uitbraak van AVP bij gehouden varkens grote gevolgen heeft: er worden beperkingsgebieden ingesteld, dieren worden gedood, de normale bedrijfsvoering van niet-besmette bedrijven wordt in de beperkingsgebieden ernstig belemmerd en de handel zal negatief worden beïnvloed. Gevolgen van een uitbraak kennen varkenshouders maar al te goed uit de epidemie met klassieke varkenspest in 1997 en de mond-en-klauwzeer in 2001.

Besmetting bij wilde zwijnen

Ook een besmetting bij wilde zwijnen heeft gevolgen voor veel betrokkenen. Een besmetting heeft namelijk niet alleen gevolgen voor de zwijnenpopulatie, vanwege sterfte en aantasting van het welzijn, maar ook voor terreinbeheerders, de varkenshouderij en vele andere sectoren. Varkenshouders in het besmette gebied worden belemmerd in hun werk en verkrijgen van

inkomen, onder andere omdat zij geen varkens meer kunnen exporteren. Waarschijnlijk zijn er gevolgen voor varkenshouders in heel Nederland, omdat naar verwachting de handel met landen buiten de EU (de zogenaamde derde landen) wordt belemmerd. De verwachting is dat dit gebeurt, ondanks het feit dat internationaal is afgesproken dat een besmetting bij wilde zwijnen de status van een land niet nadelig beïnvloedt.

Is een populatie wilde zwijnen eenmaal besmet dan zal een groot deel ervan dood gaan aan de gevolgen van de infectie. De ziekte is niet eenvoudig uit te roeien en zal langdurig aanwezig blijven.

Al met al heeft dus ook een besmetting bij uitsluitend wilde zwijnen grote gevolgen voor Nederland. Het is daarom ook van groot belang om niet alleen te voorkomen dat er een besmetting optreedt bij gehouden varkens maar ook om te voorkómen dat wilde zwijnen worden besmet.

Verkleinen van de kans op introductie van AVP in Nederland

Er zijn veel maatregelen die genomen zijn of nog kunnen worden om de kans op introductie in Nederland te verlagen.

De belangrijkste maatregel voor de varkenshouderij is biosecurity, ofwel bioveiligheid. Door middel van het nemen van hygiënemaatregelen kunnen varkenshouders voorkomen dat de ziekte hun bedrijf binnenkomt. Dit betekent onder andere: geen swill voeren, geen producten op het bedrijf toelaten die afkomstig zijn uit besmette gebieden, omkleden en wisselen van schoeisel en handen wassen bij het betreden van de stal, eventueel een hygiënesluis, afscheiding van het erf en stal. Overigens kan met betrekkelijk eenvoudige middelen al de infectie buiten de deur worden gehouden. Dat geldt in feite ook voor hobbyhouders, maar deze groep is lastig te bereiken met informatie.

Voor terreinen waar wilde zwijnen vóórkomen kunnen hygiënemaatregelen vaak niet worden genomen. Het in het milieu achterlaten van materiaal dat (mogelijk) virus bevat (vleesresten, bloed, mestpartikeltjes) is echter het grootste risico. Introductie over grote afstand wordt altijd geweten aan menselijk handelen (onachtzaamheid) en dit is dan ook het grootste risico. Voorlichting aan bezoekers, toeristen en anderen die het terrein betreden zorgt in elk geval voor bewustzijn van de risico's en leidt er hopelijk toe dat bezoekers geen etensresten achterlaten. De Rijksoverheid heeft daarom flyers gemaakt en borden bij prullenbakken op parkeerplaatsen geplaatst, net als borden bij de douane op Schiphol.

Naleven van de adviezen wat betreft achterlaten van voedselresten en langdurig toepassen van hygiënemaatregelen is niet eenvoudig, net zo min als het bereiken van alle toeristen en bezoekers van natuurterreinen. Een extra maatregel om de kans op introductie bij wilde zwijnen te verkleinen is reductie van het aantal wilde zwijnen. De deskundigengroep dierziekte stelde in september 2018 dat *"als er geen besmetting van wilde zwijnen met AVP in Nederland is, dan zorgt verlagings van het aantal wilde zwijnen voor een verminderde kans op introductie van AVP. Dit omdat de kans dat een wild zwijn in contact komt met door de mens achtergelaten besmette voedselresten (swill) afneemt als er minder zwijnen zijn."*

Beheer van populaties buiten de leefgebieden

Onderliggende argumentatie voor reductie van aantallen wilde zwijnen

Om de kans op introductie van AVP in een wilde zwijnenpopulatie zo klein mogelijk te maken is reductie van het aantal dieren een van de maatregelen. Het is evident dat als er geen wilde zwijnen meer zijn er ook geen besmetting bij wilde zwijnen kan optreden. Een kritische ondergrens voor populatiegrootte of -dichtheid kunnen experts niet geven. Er zijn daarom geen afspraken tussen LNV en de provincies gemaakt over aantallen te reduceren zwijnen of een gewenste stand. Wel is de afspraak dat provincies actief inzetten op het reduceren van het aantal wilde zwijnen.

Een kleiner aantal dieren of geringer aantal populaties zal de kans op introductie verlagen. Een verklaring hier voor is tamelijk eenvoudig. Een kleiner aantal betekent minder kans dat de populatie wordt besmet door bijvoorbeeld achtergelaten etenswaren. Hoe minder dieren hoe kleiner de kans dat een dier in contact komt met een besmet product.

Maatregelen/middelen

De provincies zijn verantwoordelijk voor het beheer van wilde zwijnenpopulaties in Nederland. In Gelderland en Limburg zijn tezamen drie leefgebieden aangewezen. Deze provincies hebben de plicht de populaties in die leefgebieden in stand te houden. Buiten de drie aangewezen leefgebieden geldt die verplichting niet.

Op 13 september 2018 hebben faunabeheereenheden en de provincies met wilde zwijnen binnen hun provinciegrenzen overleg gehad met ambtenaren van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV). Ministerie, provincies en faunabeheereenheden hebben tijdens dit overleg een eerste afstemming gehad over de noodzakelijke maatregelen die kunnen/moeten worden genomen om een besmetting en verspreiding te voorkomen. Tijdens deze bijeenkomst is de wens geuit over aanvullende maatregelen die faunabeheereenheden kunnen helpen om de wilde zwijnen in gebieden buiten de aangewezen leefgebieden te reduceren. Daarnaast heeft de minister met de vier provincies met wilde zwijnenpopulaties afgesproken dat zij zich inzetten om het aantal wilde zwijnen buiten de leefgebieden actief te reduceren (zie het Plan van Aanpak 12.11.2018²) (zie hieronder voor toelichting).

Mede op verzoek van de provincies is de beperkte bewegingsjacht mogelijk gemaakt en kunnen jagers gebruik maken van een geluiddemper. Deze mogelijkheden bestaan sinds 20.10 2018³ en zijn in 2019 nader in het provinciale beheer geïmplementeerd. De bewegingsjacht mag worden uitgevoerd door zes geweerdragers, zes drijvers met drie aangelijnde honden. Het gebruik van de geluiddemper is onder strikte voorwaarden mogelijk voor een beperkt aantal personen. Echter zijn voor het gebruik van de geluiddemper ontheffingen benodigd vanuit Justitie die nog niet door alle provincies zijn ontvangen.

De wens bestaat om een bepaling op te nemen dat de methode van bewegingsjacht moet worden vermeld bij het afschot, omdat dan een vergelijking kan worden gemaakt met regulier beheer en de efficiëntie ervan op termijn beter kan worden ingeschat. De provincies Noord Brabant en Limburg hebben een soort meldplicht opgenomen.

Het gebruik van een vangkooi komt nog maar beperkt van de grond, omdat er weerstand tegen bestaat vanuit zowel kringen van jagers, terreinbeheerders en maatschappij. Bovendien hangt de werkzaamheid af van het gebied waar de vangkooi staat en de mate waarin voedsel voorhanden is.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2018/11/12/plan-van-aanpak-pva-afrikaanse-varkenspest-bij-wilde-zwijnen-oktober-2018>

³ Brief aan de Tweede Kamer (dd. 12 oktober 2018); kamerstuk 29 683 nr 245

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z18368&did=2018D49211

Stand van zaken: overzicht van het beheer van wilde zwijnen

De provincies houden het afschot van dieren bij en informeren LNV hierover regelmatig. Afschot buiten de drie aangewezen leefgebieden vindt jaarrond plaats. De cijfers geven geen inzicht in de actuele omvang van de populaties, maar helpen wel om trends te kunnen vaststellen. De cijfers kunnen eveneens een beeld geven van de inspanningen die de WBE's plegen, zeker wanneer de cijfers over meerdere jaren worden bekeken.

De provincies Overijssel, Limburg en Noord Brabant hebben tevens te maken met migratie van zwijnen uit Duitsland en België, wat het lastig maakt om iets te zeggen over reductie.

Het gaat op dit moment nadrukkelijk om preventie en niet om bestrijding van AVP. Het "zoveel mogelijk tot nul reduceren van dieren in het buffergebied" is dus nu niet aan de orde.

Noord Brabant

Naar aanleiding van het verhoogde aandachtsniveau in Nederland dat sinds de besmetting van wilde zwijnen met AVP in België in 2018 bestaat, heeft Noord Brabant een aantal acties in gang gezet om het beheer van wilde zwijnen te optimaliseren. De provincie heeft de FBE gevraagd haar hierover te adviseren om daarmee de kans op introductie van AVP te verkleinen. Dit heeft in december 2018 geresulteerd in het Advies Zwijnenbeheer. Noord-Brabant richt zich op het voorkomen van verdere uitbreiding van de populatie en het minimaliseren van schades, waaronder tevens de introductiekans voor AVP valt. Dit doet ze door het optimaliseren van het beheer.

1. Acties provincie

De provincie heeft op advies van de FBE nadere duiding gegeven aan het begrip 'nulstandsbeleid' en haar beleid ten aanzien van vangkooien versoepeld. Dat betekent dat de ontheffing voor de vangkooi in de hele provincie mag worden ingezet mits daar een plan van aanpak onder ligt. De regie over de uitvoering ligt bij de FBE. De provincie heeft bovendien 150.000 euro beschikbaar gesteld om initiatieven die ten goede komen aan het beheer van wilde zwijnen te ondersteunen (inzet op basis van minstens 50% cofinanciering). Hierdoor is er voor minstens 300.000 euro geïnvesteerd in o.a. aanschaf van nachtzichtapparatuur, schietbokken, vangkooien en het aanleggen van voerakkers en plaatsen van rasters. Momenteel werken LNV, provincie Brabant, provincie Limburg en de FBE's van Brabant en Limburg samen aan het uitzetten van een onderzoek om meer inzicht te krijgen in werkelijke aantallen en het terreingebruik en de actieradius van wilde zwijnen.

2. Populatie wilde zwijnen

Het uitvoeren van tellingen met betrouwbare populatiegegevens is niet goed mogelijk en daarom kan alleen concreet worden gerapporteerd over indicatoren voor de populatieomvang van de wilde zwijnen. Indicatoren die gehanteerd worden zijn afschot, schades en aanrijdingen. Hierbij wordt gekeken naar zowel de hoogte van de indicator als naar de verspreiding van die indicatoren. De hoogte van het afschot zegt niet per se iets over het aantal dieren, omdat die ook afhankelijk is van zichtbaarheid, weersomstandigheden en inzet door jagers. Ook het aantal schademeldingen zegt niet direct iets over het aantal keer dat schade door zwijnen optreedt, omdat deze sterk afhankelijk is van de bereidheid om schades te melden. Ook het aantal aanrijdingen geeft slechts een indicatie. Desondanks zijn het bruikbare indicatoren voor het aangeven van een trend in populatiegrootte en -spreiding.

Afschot

Het afschot van wilde zwijnen is in 2019 met 19% toegenomen. Van 1 januari tot en met 31 december 2018 zijn er 703 wilde zwijnen geschoten. In 2019 waren dat er 837.

Schade

Het aantal meldingen van schade door wilde zwijnen is in 2019 hoger dan in 2018. . Respectievelijk betreffen dat 121 en 105 meldingen en 37 en 28 tegemoetkomingsaanvragen. 70% van de schades vindt plaats op grasland en 25% op maispercelen.

Aanrijdingen

In 2019 hebben er minder aanrijdingen met wilde zwijnen plaatsgevonden. In 2018 zijn er 45 dieren aangereden en in 2019 29.

Het belangrijkste sturingsmechanisme is het beperken van de verdere verspreiding en vestiging van wilde zwijnen in nieuwe gebieden. Dit was één van de speerpunten van het advies zwijnenbeheer. Dit is redelijk goed gelukt met één uitzondering. In Helenaveen, de Mariapeel, zijn sinds 2019 zwijnen gevestigd. Deze lijken afkomstig van de Stippelberg. Een waargenomen zwijn in Vorstenbosch (20 km ten oosten van Den Bosch) is door de jachthouder uit de natuur verwijderd. Het lijkt erop dat het dier daar niet op een natuurlijke wijze heeft kunnen komen.

3. Effectiviteit van het beheer / ervaringen

Zowel de provincie als de Faunabeheereenheid hebben in 2019 extra ingezet op het optimaliseren van het beheer. Behalve de verruiming van de juridische mogelijkheden, zoals de verruiming van de ontheffing voor de vangkooi en het beschikbaar komen van de bewegingsjacht en de geluidsdemper, is er ingezet op de verbetering van regionale aanpak en kennisuitwisseling. Alle wildbeheereenheden (WBE) hebben een zwartwildcoördinator aangesteld die op regionaal niveau zorgt voor overzicht en als aanspreekpunt dient. In de regio's waar nog geen wilde zwijnen voorkomen is de taak vooral gericht op vroegtijdige signalering en direct ingrijpen. In de regio's waar al langer zwijnen voorkomen is de taak gericht op optimalisering van het beheer.

Het percentage afschot dat met nachtzichtapparatuur is uitgevoerd is gestegen van 62 naar 74 % (2017 was dat 59%).

Bewegingsjacht

Er zijn - voor zover op het moment van schrijven bekend - vier bewegingsjachten uitgevoerd. Daarvan is het succes wisselend gebleken. De KNJV heeft, in samenwerking met jagers, TBO's, FBE en grondgebruikers, een handreiking opgesteld die als richtlijn dient voor de zorgvuldige uitvoering van de bewegingsjacht. Deze is in het voorjaar 2019 geëvalueerd en aangevuld.

Geluidsdemper

In augustus 2019 heeft de Faunabeheereenheid de ontheffing voor de geluidsdemper voor een select aantal jagers ontvangen. Op dit moment is het dan ook nog niet mogelijk om de effectiviteit van het middel te bepalen. In 2020 zal dit verder gemonitord en geëvalueerd worden.

Samenvattend

Of de effectiviteit van het beheer toe is genomen is in een dergelijke korte termijn niet vast te stellen. Het beheer en de ingestelde maatregelen worden continu gemonitord.

Limburg

1. Acties om aantal zwijnen buiten de leefgebieden te reduceren

De provincie Limburg heeft een aantal acties ondernomen om invulling te geven aan de afspraak het aantal zwijnen buiten de leefgebieden te reduceren. De provincie heeft diverse additionele middelen beschikbaar gemaakt ter bevordering van het afschot van wild zwijn buiten de leefgebieden. Dit zijn:

- Afwijkende munitie en type geweer zijn toegestaan.
- De vangkooi kan als additioneel middel worden ingezet.
- Inzet van ontheffingen is verruimd naar een dag en nacht regime (24/7).

- Inzet van geluiddempers is geregeld in provinciale ontheffingen.
- Mogelijkheden tot het inzetten van lokvoer zijn verbreed.
- Er is 50% cofinanciering via subsidie geregeld voor de aanschaf van nachtzichtapparatuur. In totaal is hiervoor € 120.000,- beschikbaar gesteld, voor minimaal 71 kijkers.
- Zeven nachtzichtkijkers die in bezit zijn van de provincie kunnen via de FBE door jagers worden geleend.
- Door middel van 'schadetafels' van wildbeheereenheden wordt de lokale samenwerking gestimuleerd. Deze overleggen plaatsen lokale partijen aan tafel om over een bepaald onderwerp in het kader van faunabeheer het gesprek aan te gaan. Het beheer van wild zwijn is een vast onderdeel van de agenda.

2. Het gerealiseerde afschot vanaf 1 januari 2000 tot 1 januari 2020

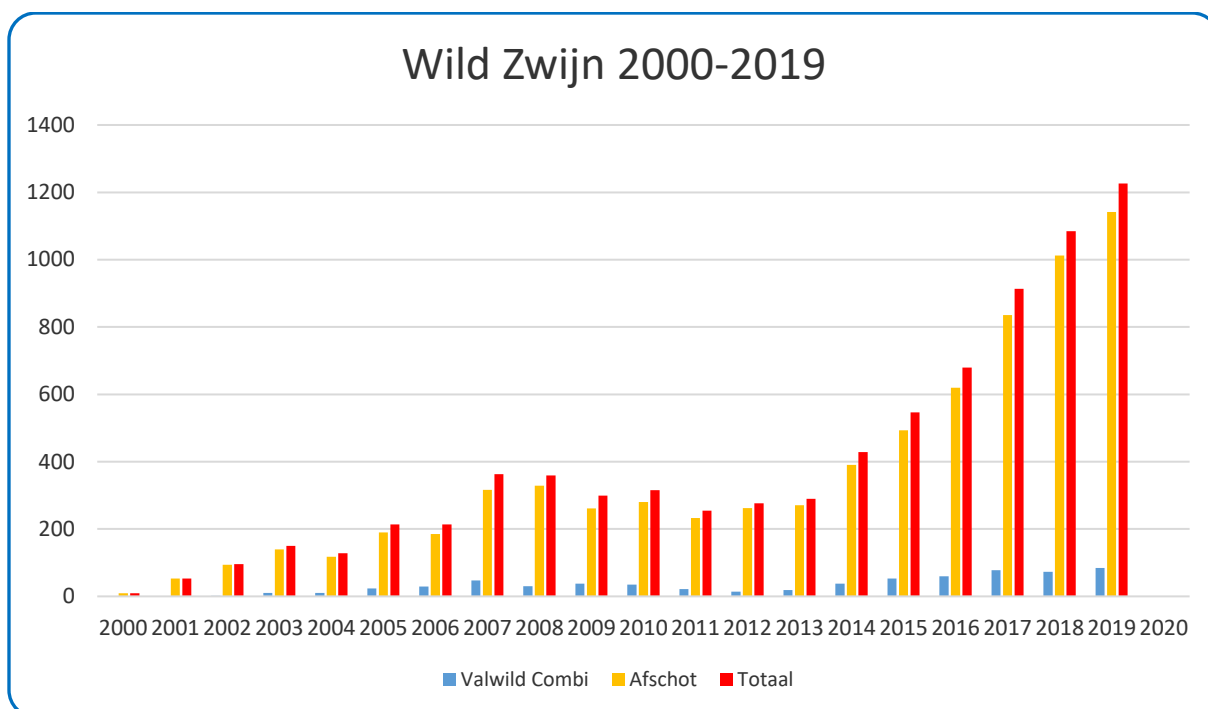
In het jaar 2019 (1.1.2019-1.1.2020) zijn 1142 wild zwijnen geschoten en in totaal 1226 gedood (72 door aanrijdingen en valwild). Deze cijfers hebben betrekking op het afschot buiten de leefgebieden. In 2018 waren deze aantallen resp. 1095 en , inclusief het aantal aangereden zwijnen en valwild, 1174. Zie onderstaand een overzicht m.b.t gedode wilde zwijnen in provincie Limburg buiten de leefgebieden in de periode 2000-2019. Sinds 2015 is er een uitsplitsing mogelijk van het valwild (dode dieren die niet zijn geschoten)in dieren die gedood zijn door een aanrijding, en de overige doodsoorzaken.

Overzicht Afschot & Aanrijdingen Wild Zwijn Limburg 2000-2019

Totaal

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Valwild	0	0	2	10	10	24	29	47	30	38
Afschot	9	53	94	140	118	190	185	316	329	261
Totaal	9	53	96	150	128	214	214	363	359	299

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Valwild	35	22	14	19	38	49	63	72	79	84
Aanrijding						45	50	58	71	68
Afschot	280	233	262	271	391	521	621	841	1095	1142
Totaal	315	255	276	290	429	570	684	913	1174	1226



Het is belangrijk een kanttekening te plaatsen bij de interpretatie van afschotgegevens. Een hoger afschotcijfer ziet Limburg niet als aanwijzing dat er meer zwijnen rondlopen. De beheerinzet is niet hetzelfde als er meer zwijnen zijn. Dus er is geen link tussen afschot en populatieomvang. Het afschot zegt wel iets over inspanning, zeker als het over de jaren wordt bekeken.

3. De geschatte omvang van de populaties, locaties van populaties: minder/hetzelfde/meer

In samenwerking met Wageningen University en Research, provincie Noord-Brabant en het ministerie van LNV zal op korte termijn een DNA-studie worden gestart om meer inzicht te krijgen in de populatieomvang van wilde zwijnen binnen de provincies Noord-Brabant en Limburg. Op het moment zijn de enige beschikbare harde cijfers de gegevens van aanrijdingen en afschot. Schattingen van populaties binnen WBE-grenzen zijn in november 2019 opgevraagd, nadat de mais van de velden is. Op diverse plekken in Limburg stelden jagers in 2018 en 2019 vast dat er minder wilde zwijnen waren. Eind 2019 waren er echter weer veel meldingen van waarnemingen.

Vooralsnog is een daling in het totale afschot niet te zien. Afschotgegevens alleen geven op zich echter geen inzicht in de grootte van de achterblijvende populatie; pas als jaren op rij het afschot, schademeldingen en aantal aanrijdingen afneemt kan mogelijk gesteld worden dat de populatie aan het krimpen is.

Op het moment is geen duidelijke uitspraak te geven over de populatieomvang van wilde zwijnen buiten de leefgebieden. Jaarlijks wordt er door uitvoerders van de 36 Limburgse Wildbeheereenheden een grove schatting (afgerond op vijftallen) gemaakt van de in het veld mogelijk aanwezige aantallen Wilde Zwijnen in Limburg.

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
555	525	510	505	490	765	855	1150	1545	2020	2140

Er wordt veel inzet gepleegd om de stand te verlagen, jaarlijks groeit dan ook het aantal wilde zwijnen dat wordt gedood.

4. Ervaringen van het afgelopen jaar met uitbreiding mogelijkheden voor de jacht

Het beschikbaar stellen en eigen maken van nieuwe middelen heeft tijd nodig. Enkele middelen, zoals het toestaan van Brenneke patronen en vangkooi, zijn pas (zeer) recent beschikbaar gekomen. Het is te vroeg om al te kunnen evalueren of deze middelen effectief zijn. Hetzelfde geldt voor de bewegingsjacht, die o.a. door organisatorische componenten veel energie en tijd vraagt en daardoor nog niet vaak is ingezet, en de geluiddemper waarvoor de benodigde ontheffing van JUSTIS eind 2019 beschikbaar kwam maar niet direct inzetbaar was, begin 2020 zal de Politie aan de uitvoerders de benodigde verloven gaan afgeven.

Nachtzichtapparatuur wordt echter veelvuldig gebruikt en is zeer effectief gebleken. Ook het stimuleren van lokaal overleg door middel van 'schadetafels' blijkt goed te werken. Hiermee wordt o.a. een gezamenlijke aanpak voor het dilemma gezocht en vindt er kennisuitwisseling plaats.

5. Verwachting voor 2020 wat betreft het verlagen van de stand

Vrijwel alle middelen zijn inmiddels beschikbaar gesteld, maar dienen verder te worden gestimuleerd en op hun effectiviteit gemonitord. Zoals eerder gesteld dient er eerst met de middelen gewerkt te worden voordat beoordeeld kan worden of deze bijsturing nodig hebben. Het jaar 2020 zal in het teken staan van toegestane middelen gebruiken en meer inzicht krijgen in de populatiegrootte van wilde zwijnen buiten de leefgebieden. Vooralsnog worden er ieder jaar meer dieren geschoten; er zijn geen aanwijzingen waarom deze lijn zich niet voort zou zetten in 2020, zeker nu er begin 2020 nog diverse nachtkijkers die op een wachtlijst voor levering staan beschikbaar zullen komen.

6. Interpretatie/appreciatie van de afschotcijfers – reductie aantal zwijnen in relatie tot de bestuurlijke afspraak (actieve reductie)

Een toename in afschot wil niet per se zeggen dat de stand wilde zwijnen buiten de leefgebieden daadwerkelijk verlaagd wordt. Het is ook riskant dit alleen te baseren op gerealiseerd afschot. Interpretatie over de gegevens op de kortere termijn (bijvoorbeeld dit jaar vergeleken met vorig jaar) is weinig zinvol: pas over een langere periode waarbij er gekeken wordt naar alle beschikbare gegevens (afschot, aanrijding, schademeldingen, waarnemingen, ontwikkelingen in de buurlanden) en hun onderlinge relaties is het mogelijk iets zinvol te zeggen.

Diverse factoren spelen hierbij een rol, waarbij bepalend is dat niet precies te bepalen is hoeveel dieren er op enig moment aanwezig zijn. Wilde zwijnen zijn mobiel en de diersoort kan buiten de leefgebieden met de huidige kennis en methoden niet geteld worden. Bovenstaand genoemde aantallen zijn ruwe schattingen en indrukken uit het veld. Dat maakt de interpretatie van de trend van de wél bekende 'harde' cijfers (aantal dieren dood door aanrijding, aantal dieren dood door afschot) lastig.

Zo kan een hoger afschot van wilde zwijnen in Limburg veroorzaakt worden door een combinatie van meerdere van ondergenoemde factoren:

- Méér jagers die wild zwijn beheer gaan uitvoeren;
- Méér uren-inzet per jager;
- Verbeterde coördinatie per beheerregio (in kaart brengen bewegingen van groepen Wilde Zwijnen met nachtelijke wildcamera's: alleen daar gaan zitten waar ze verwacht worden);
- Meer voedsel in het bos, wat leidt tot meer biggen die groot worden;
- Een mild voorjaar, wat leidt tot meer biggen die groot worden;
- Verbeterde apparatuur (nachtzichtkijkers) waardoor er in minder tijd tot afschot gekomen kan worden;
- Extra middelen (zoals vangkooi en beperkte bewegingsjacht) die de afgelopen jaren beschikbaar zijn gekomen;
- Een hogere lokale stand (meer dieren per km²), waardoor het makkelijker wordt een dier te zien en schieten;
- Een bredere verspreiding over meer plekken waardoor de kans er een te schieten ook toeneemt;
- Migratie vanuit Duitsland en België.

Pas bij beschouwing over een meerjarige periode van het afschot in relatie tot het aantal aanrijdingen en de waargenomen gewasschade en de schattingen vanuit het veld is inhoudelijk iets nader te zeggen over een eventuele trend van de populatie wilde zwijnen.

Als we kijken naar de ontwikkeling rondom uitkeringen voor gewasschade veroorzaakt door wild zwijn zien we dat er in 2019 cumulatief minder tegemoetkomingen zijn uitgekeerd dan 2018 en 2017. Dit kan echter meerdere oorzaken hebben. Zo kan er daadwerkelijk minder schade hebben plaatsgevonden, maar kan het ook zijn dat er minder schade wordt gemeld door grondeigenaren, door het overstappen op een andere manier van digitaal schadeaanvragen per 1 november 2019 door BIJ12 / het Faunafonds óf dat een aantal dossiers voor tegemoetkoming in de schade nog niet zijn afgehandeld en gesloten. Er is in ieder geval op peildatum 1 januari 2020 een breuk te zien in het patroon tot nu.

Op basis van het te starten DNA onderzoek kan er naar verwachting sneller een indicatie van het aantal aanwezige dieren worden verkregen, zij het voor nu slechts voor het bemonsterde gebied. De resultaten van het onderzoek zijn niet 1 op 1 te extrapoleren naar de gehele provincie, maar kan de basis vormen voor verder onderzoek naar een extrapolatiemethode naar aantallen elders en mogelijkheden om trends/aantallen ook voor de toekomst te kunnen inschatten.

Het continue hoge aantal gedode zwijnen laat zien dat er veel inzet en energie wordt gepleegd om het gestelde doel (standverlaging buiten de leefgebieden) te realiseren. Door het beschikbaar maken van alle mogelijke middelen, via ontheffingen en financieel, om afschot verder te stimuleren wordt voldaan aan de bestuurlijke afspraak gemaakt in oktober 2018 met LNV en andere provincies.

Gelderland

Provinciaal beleidsstandpunt provincie Gelderland
Gelderland heeft een duidelijk beleidsstandpunt. In Gelderland is een leefgebied voor de wilde zwijnen en dat is een groot gedeelte (90.000 ha + Kroondomein) van de Veluwe. Buiten dit door de provincie aangewezen gebied geldt de nulstand. Onder nulstand worden ook daadwerkelijk geen wilde zwijnen geaccepteerd.

De provinciale terreinbeheerders zijn door de Gedeputeerde aangesproken op het feit dat zij mee moeten werken aan het behalen en behouden van de nulstand. De Faunabeheereenheid heeft daarin een trekkende rol wat betreft de uitvoering van de nulstand. De gronden behorende bij Het Kroondomein het Loo (10.000ha) vallen niet onder de verantwoordelijkheid van de provincie. Het faunabeheer dat wordt uitgevoerd op het Kroondomein valt rechtsreeks onder de verantwoordelijkheid van de minister van LNV.

In Gelderland is goed overleg tussen FBE Kroondomein het Loo en FBE Gelderland. Het beheer in de randzones wordt zo goed mogelijk in afstemming uitgevoerd.

1. Acties die Gelderland heeft ondernomen om invulling te geven aan de afspraak het aantal zwijnen te reduceren

Gedeputeerde Staten hebben de Faunabeheereenheid Gelderland en de daarin deelnemende terreinbeheerders dringend gevraagd om samen te werken aan preventie om eventuele verspreiding van Afrikaanse varkenspest onder wilde zwijnen te voorkomen. Daarbij kan ook de bewegingsjacht worden ingezet en GS hebben opgeroepen hier maximaal invulling aan te geven. 'AVP preventie' is onderdeel gemaakt van het faunabeleid (Uitvoeringskader Fauna Gelderland, 5/2/2019) en doorgevoerd in het nieuwe faunabeheerplan grote hoefdieren van de Faunabeheereenheid. Per 1 oktober 2019 is de nieuwe ontheffing voor de komende 6 jaar van kracht, daarin is nu voor wilde zwijnen buiten het leefgebied ook de vangkooi inclusief lokvoer en afwijkende munitie toegestaan, geluiddemper en nachtzichtapparatuur was al toegestaan.

De FBE heeft een speciale nieuwsbrief uitgebracht met AVP als thema. Via het faunaregistratiesysteem komt zo'n brief bij alle faunabeheerders in Gelderland. Hiermee wordt dus een grote en belangrijke doelgroep bereikt. Ook is er specifiek over risico op AVP gecommuniceerd met de vondst van de vele dode zwijnen in de zomer van 2019. Dit heeft geholpen om het belang van aanpak buiten het leefgebied te onderstrepen en daarmee het begrip te versterken om geen wilde zwijnen buiten het leefgebied te accepteren.

2. Beheer van de populaties

a. Binnen het leefgebied

Binnen het leefgebied wordt conform het faunabeheerplan het beheer uitgevoerd. Daarbij wordt wel opgemerkt dat het door de hoge gemiddelde mast in de afgelopen jaren moeilijk is het noodzakelijke afschot te behalen. Wilde zwijnen hebben te veel voedselaanbod om het gewenste afschot middels regulier beheer (aanzitten en bersjacht) te kunnen realiseren. Daarbij heeft de extreme zomer van 2018 gezorgd voor een verschuiving van de aanwas. Gevolg is dat in 2019/2020 een recordaantal wilde zwijnen dient te worden geschoten. Op basis van de relatie aantallen dieren en mastaanbod is de verwachting dat het geplande afschot van 4.500 dieren zal worden behaald.

Het afschot gerealiseerde afschot is op dit moment het op twee na hoogste over de laatste 30 jaar. Dat geeft ook een goede indicatie van het aantal dieren dat er loopt in relatie tot het voedsel aanbod.

De verwachting voor het beheerjaar 2019-2020 is dat het aantal gerealiseerde dieren het aantal van 2017-2018 gaat evenaren. Daarbij moet uitgegaan worden dat het toegekende afschot in december of januari nog zal worden verhoogd. Deze verwachting is gebaseerd op de aantallen dieren dat ondanks het reeds gerealiseerde afschot nog worden waargenomen.

De Faunabeheereenheid heeft tijdens haar bestuursvergadering op 5 februari 2020 besloten gebruik te maken van de mogelijkheid om nog enkele weken door te gaan met het beheer van de wilde zwijnen. Als gevolg van het opraken van mast (voedsel) is het mogelijk om effectiever wilde zwijnen te beheren. Daarmee worden meerdere doelstellingen behaald, om te beginnen de benadering van de afgesproken doelstand⁴ voor het eerst in 5 jaar. In de afgelopen jaren was dit door het grote mastaanbod niet haalbaar. Als tweede blijft er dan door minder voedselconcurrentie een gezondere populatie met lagere dichtheid over. Beide factoren dragen bij aan de beperking van het besmettingsrisico.

b. Buiten het leefgebied

Buiten het leefgebied is formeel spraken van nulstand. Daarbij is enige nuance wel van toepassing. Een groot gedeelte van het leefgebied is door leefgebiedsrasters omgeven. In enkele delen is dit echter niet het geval. In die gebieden wisselen wilde zwijnen uit het leefgebied regelmatig met aangrenzende gebieden. Deze wilde zwijnen worden wel als nulstandvarkens behandeld. Er zijn een viertal aandachtsgebieden. Dit zijn; de Agrarische enclave(Uddel- Elspeet- Ermelo), de Driesprong (nabij Ede), WBE Land van Gelre (Nijmegen-Groesbeek) en Rekken e.o.

In het totaal zijn er in Gelderland vanaf 1 april 2018 tot en met 31 maart 2019 186 wilde zwijnen in de boven genoemde aandachtsgebieden geschoten. In de periode 1 april 2019 tot 10 februari 2020 zijn er in hetzelfde gebied 258 wilde zwijnen geschoten. In overige randzones werden nog eens respectievelijk 212 en 216 dieren geschoten, binnen 2 km van het beheergebied en nabij openingen in het leefgebiedsraster. Deze dieren worden derhalve gekoppeld aan de populatie in het beheergebied. De cijfers worden jaarlijks vastgesteld en gepubliceerd op de website van de faunabeheereenheid.

c. Incidentele gevallen

Eind augustus 2019 kwam de melding binnen dat er een rotte wilde zwijnen in de Achterhoek liep. Uit deze rotte van zes zijn uiteindelijk drie dieren geschoten. Daarna zijn de dieren verdwenen. De situatie geeft geen aanleiding tot zorg. In september kwam de melding binnen dat er 7 wilde zwijnen in de Ooijpolder waren waargenomen. Deze dieren zijn over de Waal overgestoken naar de

⁴ Zie faunabeheerplan Grote hoefdieren op www.faanabeheereenheid.nl/Gelderland/Publicaties

Betuwe. Dieren hebben ca. 1 maand rondgetrokken en zijn weer verdwenen. Gezien de ligging vermoed men dat de dieren uit Duitsland afkomstig waren en daar ook weer naar terug zijn gegaan.

3. Evaluatie van het gebruik van additionele middelen

a. Bewegingsjacht

In Gelderland hebben zich vier geregistreerde bewegingsjachten plaats gevonden. Drie daarvan hadden geen resultaat. Een actie heeft vier dieren opgeleverd. Winter 2019/2020 is er, nadat het blad is gevallen, meer actie ondernomen. Het moeten aanlijnen van de honden tijdens de bewegingsjacht wordt als risicovol ervaren. Dit punt zal begin 2020 worden geëvalueerd.

b. Gebruik geluidsdemper

Er heeft overleg plaats gevonden tussen de ministeries van LNV en J&V. Dit heeft echter tot een onbevredigend voorstel van J&V geleid.

Dit voorstel heeft in de kern de volgende voorwaarden:

- Slechts beschikbaar voor enkele tientallen gebruikers.
- Alleen voor wilde zwijnen in nulstandgebieden

Beide punten worden in Gelderland als probleem gezien.

Gelderland heeft ca 300 gebruikers van machtigingen in de nulstandsgebieden. Het toekennen van enkele geluidsdempers levert onvoldoende rendement op. Alleen voor wilde zwijnen buiten het leefgebied maakt de zaak nog complexer. In deze gebieden vindt ook beheer van edelherten en reeën plaats. Het wapen mag niet voor het beheer van die dieren gebruikt worden. Dit heeft tot gevolg dat uitvoerders van het beleid met twee geweren ter velde moeten gaan. Dit wordt als onwerkbaar gezien. Voor Gelderland is het voorstel derhalve niet uitvoerbaar

c. Overleg grondeigenaren

Naast het feit dat de minister en de Gelderse Gedeputeerde de heer Drenth contact hebben gehad met de drie grote terreinbeherende organisaties heeft ook de Faunabeheereenheid met de betrokken organisaties gesproken. Duidelijk is dat zij allen meewerken aan de gezamenlijke doelstelling het aantal wilde zwijnen buiten de leefgebieden te beperken tot nihil.

Er is sprake van een constructieve gezamenlijke aanpak. Dit stemt naar tevredenheid.

4. Aanvullende ontwikkelingen

a. Draaiboek Afrikaanse varkenspest

Door de Faunabeheereenheid is in samenwerking met Natuurlijk Fauna-Advies het draaiboek Afrikaanse Varkenspest 2018 uitgewerkt. In dit plan is de compartimentering van de Veluwe uitgewerkt. Deze compartimentering heeft als doel bij een uitbraak de wilde zwijnen op de Veluwe te beschermen tegen besmetting. Het betreft ook de gronden van Kroondomein het Loo.

b. Bevindingen dood gevonden wilde zwijnen

In 2019 zijn 86 dode wilde zwijnen aangetroffen in Gelderland. Al deze dieren zijn preventief op AVP onderzocht. Opvallend dat in de zomer een piek was van enkele dieren per week en er op het ogenblik geen dieren meer worden aangetroffen. Geen van de dieren bleek positief te zijn.

Resumé

Gelderland heeft op brede wijze invulling gegeven aan het verzoek de populatie wilde zwijnen in bedwang te houden en in nulstandsgebieden te reduceren naar nul.

Niet in alle gevallen is deze nulstand bereikt, maar partners in het veld werken hier constructief in samen. De provincie Gelderland stelt alle wettelijke middelen aan de FBE beschikbaar om uitvoering te geven aan de landelijk gemaakte afspraken.

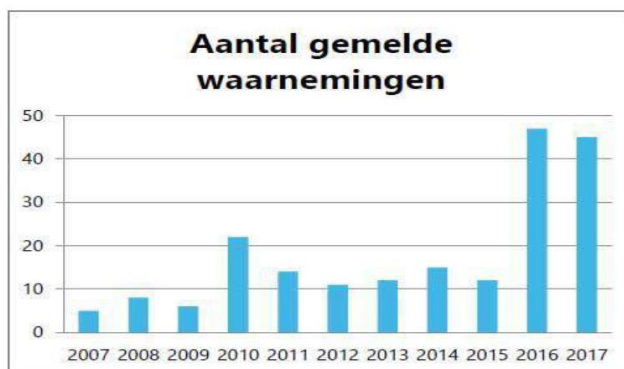
Terugblik op 2018-2019 en een doorkijk naar 2020

De verwachting voor 2020 wat betreft het verhogen van het afschot:

Insteek is de bestaande inzet vast te houden. We werken nog uit of we (net als in Limburg) ook gebruik kunnen toestaan van de Brenneke patroon en overwegen naast de bestaande ontheffing ook een opdracht achter de hand te krijgen. Daarmee kunnen dan zo nodig ook zonder toestemming van de grondgebruiker/eigenaar wilde zwijnen buiten het leefgebied worden verwijderd.

Overijssel

Overijssel kent geen nulstandsbeleid en geen leefgebieden. In Overijssel zijn wilde zwijnen te vinden op de Sallandse Heuvelrug, in de Engbertsdijksvenen, het noordoosten van Twente en de natuurgebieden langs de grens. Precieze aantallen van wilde zwijnen zijn niet bekend. Wel is het aantal waarnemingen bekend. Het aantal waarnemingen van wilde zwijnen in Overijssel neemt jaarlijks langzaam toe. Dit heeft te maken met het feit dat nieuwe wilde zwijnen regelmatig over de grens met Duitsland komen (bron: FB-plan 2019-2024 op Overijssel.faanabeheerenheid.com). Er lijkt sprake te zijn van een populatie (Twente-Duitsland).



Figuur 119. Aantal waarnemingen van wild zwijn per jaar in Overijssel (bron: NDFF, gegevens tot 10 oktober 2017, waarnemingen levende exemplaren, sporen, uitwerpselen)

Bron: FB plan 2019-2024

In Overijssel zijn in de periode okt. 2018 – nov. 2019 58 wilde zwijnen geschoten. Er zijn 5 dood gereden dieren gemeld. Deze cijfers komen overeen met dezelfde periode in het jaar daarvoor.

De verruimde beheermogelijkheden die zijn ingesteld als gevolg van preventie voor AVP hebben niet geleid tot een hoger afschot. Enerzijds omdat het lastig is om zwijnen te schieten, anderzijds omdat het de vraag is of de populatie is toegenomen.

De zwijnen houden zich vooral op in de hoogveengebieden in Twente: Engbertsdijksvenen, Haaksbergerveen, Aamsveen en Witteveen. De laatste drie gebieden liggen aan de grens met Duitsland. De zwijnen hier behoren tot een populatie die grensoverschrijdend is.

Overijssel hanteert een schadegestuurd beheer m.b.t. wild zwijn. Het beheer houdt in dat de provincie er naar streeft de schade door wilde zwijnen minimaal te houden door schadebeheer en bestrijding. Hierbij geldt als maximum het schadeniveau van 2014 (ca. € 50.000,-) als maatgevend, naast het aantal aanrijdingen. Indien beide componenten niet toenemen, lijkt dit een bevestiging dat het huidige beheer toereikend is m.b.t. de populatieontwikkeling van wild zwijn in Overijssel.

Wat betreft de voorbereidingen op een AVP-besmetting: de beheermogelijkheden zijn verruimd: nu is 24 uur per dag 7 dagen in de week jaarrond afschot mogelijk in de 5 aangrenzende WBE's. In de nachtperiode is het gebruik van restlichtversterking toegestaan.

Er is een draaiboek AVP voor Overijssel gemaakt, er ligt een opdracht op de plank waarbij een aangewezen groep van gekwalificeerde buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) kan ingrijpen bij een mogelijke besmetting met AVP zonder toestemming van eigenaren van de grond. Daarnaast zijn er coördinatoren aangewezen. Er zijn per WBE twee vrijwilligers die gekwalificeerd zijn op het

herkennen van dierziekten en die van elk geschoten of gevonden wild zwijn een bloedmonster zullen afnemen voor AVP.

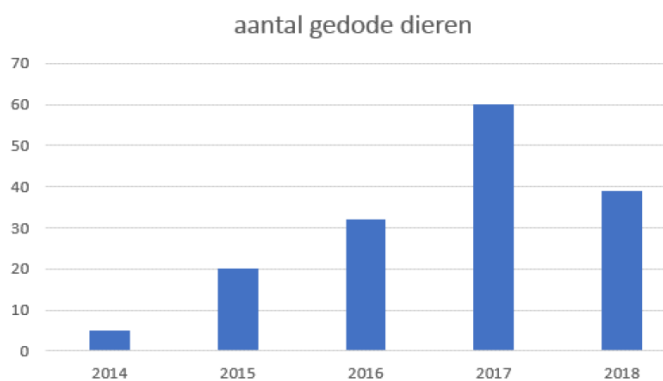
Met Duitse faunabeheerders vindt afstemmingsoverleg plaats en Overijssel heeft al twee jaar op rij een gezamenlijke drukjacht gedaan.

Overijssel gaat met behulp van drones proberen om de aanwezigheid van zwijnen in de moeilijk toegankelijke hoogvenen beter in beeld te brengen. Indien dit monitoringsmiddel efficiënt is, kan daarmee een goed beeld gevormd worden van de trends in de zwijnenpopulatie. Overijssel wil, als dit resultaat oplevert, de aanpak graag delen met anderen geïnteresseerden.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
Noord Oost Twente	0	1	0	1	5
De Hof van Twente	0	0	0	1	0
Lonneker Losser	0	1	0	3	3
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	0	2	0
Vriezenveen e.o.	0	7	24	34	16
Zuid- Oost Twente	5	11	8	19	15
Totaal	5	20	32	60	39

Figuur 127. Afschot van wilde varkens van 2014 t/m 2018 per jaar per WBE (bron: FRS)

Bron: FB plan 2019-2024



Figuur 128. Aantal gedode wilde zwijnen 2014-2018 (bron: FRS)

Bron: FB plan 2019-2024